

Regeringskansliet
Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande avseende betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

Länsstyrelsen Västernorrland, som också är Vattenmyndighet för Bottenhavets vattendistrikt, har getts möjlighet att lämna synpunkter på det rubricerade betänkandet. Länsstyrelsen redovisar sina synpunkter nedan, i allt väsentligt enligt dispositionen i betänkandets del 1.

Länsstyrelsens huvudsakliga synpunkter

Enligt länsstyrelsens bedömning är dricksvattenutredningens förslag överlag bra och välgrundade. Länsstyrelsen bedömer att staten bör ha en allt viktigare roll i att förbättra skyddet inom dricksvattenförsörjningen, genom att bl.a. utveckla, anpassa och samordna lagstiftning och vägledning på området. Detta är både nödvändigt och stärkande för dricksvattenarbetet. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det är viktigt att den mellankommunala samverkan och det regionala perspektivet på dricksvattenfrågorna ökar, och stödjer förslaget att länsstyrelserna i det syftet får i uppdrag att säkerställa upprättandet av regionala vattenförsörjningsplaner och ett utökat samordningsansvar. Länsstyrelsen vill samtidigt framhålla vikten av att ett sådant ökat ansvar följs upp av en motsvarande finansiering.

Utredningen har gjort ett mycket grundligt arbete som ger en bra bild av hur komplicerad och sammansatt dricksvattenförsörjningen är och hur många aktörer som ingår i roll- och ansvarskedjan, från råvatten till tappkran. En bra genomlysning och beskrivning av hur denna resurs kan påverkas av klimatförändringarna har också gjorts, och denna kunskap kommer att vara ett bra underlag i framtida utvecklings- och förbättringsarbete inom dricksvattenområdet.

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag att det bör införas tydliga krav på att alla större allmänna vattentäkter omfattas av vattenskyddsområden, och att länsstyrelserna ges uppdraget att fastställa sådana vattenskyddsområden med tillhörande skyddsbestämmelser. Länsstyrelsen stödjer även förslaget att kommunerna vid behov ska låta länsstyrelsen ompröva äldre vattenskyddsområden och föreskrifter. Redan

idag har dock länsstyrelserna en ansträngd arbetsbelastning när det kommer till detta område, och det är därför av största vikt att ett sådant utökat uppdrag för länsstyrelserna följs av en ökad finansiering.

Länsstyrelsen ser positivt på utredningens förslag att Livsmedelsverket får i uppdrag att utforma särskilda mål samt ser över kontrollområden och riskklassning med avseende på dricksvattensanläggningar. Länsstyrelsen delar också utredningens bedömning att det behövs en ökad samordning och stringens i hanteringen av råvattenkontroll och övervakning av dricksvattenförekomster. Det är därför bra att Livsmedelverket föreslås få i uppdrag att förtydliga kraven på råvattenkontroll i föreskrifter, vägledningar m.m. Enligt länsstyrelsens bedömning skulle förslaget i ett första steg kunna leda till en förbättrad kontroll och övervakning av råvattenkvaliteten utan en mer genomgripande förändring av dagens regelverk. På sikt krävs det dock enligt länsstyrelsens bedömning ett författningsreglerat förtydligande av roll- och ansvarsfrågorna i denna del. I grund och botten finns det inte olika mål och syften med att säkerställa en sammanhållen och tillfredsställande dricksvattenkontroll och övervakning av vattenkvaliteten i dricksvattenförekomster; den övergripande målsättningen är att säkerställa att det råvatten som används för dricksvattenändamål håller en så hög kvalitet som möjligt, för att minska behovet av rening. Detta intresse sammanfaller för både vattenförvaltningen och dricksvattenproduktionen. Det bör också påpekas att EU-kommissionen i utvärderingen av Sveriges vattenförvaltning har bedömt att just arbetet med en sammanhållen kontroll, övervakning och åtgärdsstrategi för dricksvattenförekomster behöver förbättras.

Utredningens förslag om utbyte av information mellan vattenmyndigheterna och kommuner/dricksvattenproducenter är bra, men länsstyrelsen vill påpeka att den övervakningsinformation avseende råvatten som vattenmyndigheterna har tillgång till i stor utsträckning bygger på sådan information som dricksvattenproducenterna har rapporterat in till SGU. Vattenmyndigheterna genomför inte någon egen övervakning, utan är beroende av den övervakningsdata som samlas in hos andra aktörer.

Enligt länsstyrelsens uppfattning bör det statliga ansvaret för insamling och datahållning av uppgifter om råvatten- och dricksvattenkvalitet samlas hos en myndighet. I det avseendet delar inte länsstyrelsen utredningens bedömning, utan bedömer att det finns stora brister och risker med den nuvarande utvecklingen mot flera parallella system hos olika myndigheter. Länsstyrelsen anser att SGU bör ges ett samlat ansvar för mottagning, lagring och hantering av data rörande grund- och dricksvatten, inbegripet data från råvattenkontroll. SGU har lång erfarenhet och kompetens i detta avseende, och länsstyrelsen bedömer att det är ändamålsenligt och resurseffektivt att bygga vidare på och utveckla det datavårdskap som myndigheten hittills har ansvarat. För vattenmyndigheternas del är det väsentligt att det finns ett sammanhållet datavårdskap för hantering av dricksvattenrelaterad data. Det

bör då finnas hos den myndighet som ansvarar för grundvattenfrågorna, eftersom det övervägande antalet vattentäkter utgörs av grundvattenförekomster.

Länsstyrelsen instämmer inte i utredningens förslag avseende en eventuell förflyttning av ansvaret för den s.k. VAKA-gruppen. Enligt länsstyrelsens uppfattning fyller gruppen en viktig roll i sin nuvarande funktion, och den bör även fortsatt vara placerad vid Livsmedelsverket och förenas med en långsiktigt säkerställd finansiering.

Specifika synpunkter på betänkandets författningsförslag

1.5 Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Länsstyrelsen föreslår följande ändring av den föreslagna nya 13 b § (tillägg i kursiv stil):

6. redovisning av potentiella föroreningskällor och risker kopplade till pågående mark- och vattenanvändning *och till förväntade klimatförändringar.*

Detaljerade synpunkter på de olika avsnitten

Ett förändrat klimat

Utredningen beskriver och belyser många av de ökade risker och konsekvenser som ett förändrat klimat har för tillgången och kvaliteten på dricksvatten. Enligt länsstyrelsens uppfattning är utredningens redogörelser och genomgång av kunskapsläget i den här delen mycket bra, och kommer ha stort värde för det kommande utvecklings- och förbättringsarbetet på dricksvattenområdet.

En utökad och förbättrad provtagning av dricksvatten enligt utredningens förslag kan vara en bra indikator att använda för att följa upp om genomförda åtgärder ger önskad effekt och ger en trygg dricksvattenförsörjning även i ett förändrat klimat. Här kan ett regionalt perspektiv med kännedom om lokala förutsättningar vara en fördel.

För att tydliggöra behovet av att det vid fastställande av vattenskyddsområden tas hänsyn till de ökade risker ett förändrat klimat för med sig när det gäller dricksvatten, föreslår länsstyrelsen att det i en ansökan om allmänt vattenskyddsområde även ska ingå en redovisning av potentiella föroreningskällor och risker kopplade till förväntade klimatförändringar. Det kan enklast åstadkommas genom ett tillägg med den innebörden i den föreslagna nya 13 b § 6 p förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (se förslag till ändring i bestämmelsen ovan).

Skyddet av vattentäkter

Utredningen belyser och betonar behovet av ett regionalt perspektiv på dricksvattenfrågan, och att den mellankommunala samverkan inom området behöver öka. Länsstyrelsen delar den bilden, och vill framhålla vikten av förbättrade förutsättningar för regional och mellankommunal samverkan kring frågor rörande t.ex. kompetensförsörjning och drift och underhåll av anläggningar. I flera delar av landet har vi en samhällsutveckling med många kommuner med ett minskande befolkningsunderlag, som står med en åldrande dricksvatteninfrastruktur dimensionerad för en tid med betydligt större befolkning. Kostnaderna för att underhålla, driva och förnya dessa anläggningar minskar inte trots att finansieringsunderlaget viker, och samtidigt brottas många mindre kommuner med svårigheten att upprätthålla kompetensen hos sin personal. Dessa kommuner behöver stöd från den statliga närvaron i sin region. Här kan länsstyrelsen bidra till en ökad samverkan mellan kommunerna samt bistå med vägledning, information och kompetensutveckling. Sådana insatser från länsstyrelserna kräver dock att resurser tillsätts, särskilt till regioner där dessa frågor är mer framträdande.

Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att ett förbättrat skydd förutsätter utveckling av lämpliga planeringsunderlag på lokal och regional nivå, och stödjer därför förslaget att länsstyrelserna ska få i uppdrag att ta fram regionala vattenförsörjningsplaner. För Länsstyrelsen Västernorrlands del har en sådan plan utarbetats och fastställts under 2016. Länsstyrelsen vill trycka på behovet av nationell samordning och vägledning från nationella myndigheter för att underlagen ska bli så användbara och tillförlitliga som möjligt.

Utredningens olika förslag för att långsiktigt skydda landets dricksvattenintressen är mycket positiva och länsstyrelsen anser att flertalet av dem kommer att underlätta den miljötillsyn som utförs idag. Avsaknad av vattenskyddsområden, icke ändamålsenliga eller otydliga sådana innebär ofta en svårighet för länsstyrelsen som tillsynsmyndighet att ställa adekvata krav på verksamhetsutövare som bedriver miljöfarlig verksamhet eller vidtar andra åtgärder inom eller i anslutning till vattenskyddsområden. En tydlighet kring vad som är skyddsvärt och hur olika verksamheter kan påverka dricksvattnet på en plats underlättar möjligheterna för tillsynsmyndigheterna att få bättre underlag för att kräva både effektivare och mer specifika skyddsåtgärder likväl som att styra bort verksamheter som har en olämplig lokalisering i förhållande till ett dricksvattenintresse. Länsstyrelsen delar också utredningens uppfattning att behovet av skydd av vattenförekomster avsedda för dricksvattenanvändning inte har beaktats i tillräcklig omfattning i länsstyrelsernas arbete. I Västernorrland har beslut om fastställande av vattenskyddsområden med föreskrifter tagit lång tid och många täkter saknar ännu skydd. Många befintliga skyddsföreskrifter behöver också uppdateras utifrån nya förutsättningar som t.ex. effekterna av ett förändrat klimat.

Länsstyrelsen ser därför positivt på förslaget att kommunerna eller dricksvattenhuvudmännen ska ansöka om inrättande av vattenskyddsområden för allmänna vattentäkter, och genomföra en översyn av befintliga områden och föreskrifter. Förslagen att förtydliga och författningsreglera processen är bra, och länsstyrelsen stödjer också förslaget att det upprättas en särskild tidplan för arbetet. Det bör dock framhållas att även om tidplanen förefaller rymlig, medför den utmaningar för både länsstyrelserna och kommunerna som behöver hanteras på ett seriöst och prioriterat sätt.

I Västernorrland finns det idag drygt 100 fastställda vattenskyddsområden, varav merparten har fastställts före miljöbalkens tillkomst. En revidering och kvalitetssäkring av dessa inom tio år innebär att ca tio områden per år behöver omprövas. Därutöver tillkommer vattentäkter som idag saknar vattenskyddsområden, där det till följd av utredningens förslag behöver inrättas sådana. Behovet av resursförstärkningar är därför stort och finns inte bara på länsstyrelsen, utan kanske än mer hos kommunerna som verksamhetsutövare som behöver ta fram underlag för de provningar som ska genomföras. Avgörande faktorer för att förslagen över huvud taget ska kunna genomföras är att kommunernas och dricksvattenproducenternas kostnader för dessa förfaranden kan täckas av VA-avgifterna och att länsstyrelserna tilldelas resurser för att hantera den ökande ärendebelastningen.

Tydligare process för arbetet med vattenskyddsområden

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag att processen för arbet med vattenskyddsområden behöver förtydligas, och delar i allt väsentligt de förslag och slutsatser som förs fram.

Länsstyrelsen har inga invändningar mot förslaget att beslut om vattenskyddsområde även fortsättningsvis bör överklagas till regeringen. Det är rimligt att, som utredningen föreslår, frågan utreds ytterligare i samband med den föreslagna kontrollstationen 2020.

När det gäller tillsynsavgifter, stödjer länsstyrelsen förslaget att införa en möjlighet att ta ut tillsynsavgift även för tillsyn av vattenskyddsområden. Länsstyrelsen anser dock att en sådan avgift bör kunna disponeras av den länsstyrelse som har fattat beslutet, istället för att medlen går till statskassan. En sådan ordning har redan införts för tillsynsavgifter avseende dammsäkerhetsfrågor, och länsstyrelsen bedömer att det är ett lämpligt och enkelt sätt att förbättra länsstyrelsernas möjligheter att öka tillsynsinsatserna i förhållande till dagens situation.

Länsstyrelsen delar helt utredningens slutsatser och förslag avseende behovet av utvecklad och förbättrad vägledning och kompetensutveckling på flera områden rörande dricksvattenskyddet. En förbättrad samordning, information och kunskapspridning måste eftersträvas på olika

förvaltningsnivåer och för alla berörda statliga och kommunala verksamheter, och där har en samlad och samordna vägledningskedja stor betydelse.

Tillsynsinsatserna utgör en viktig del av det förvaltande arbetet och länsstyrelsen delar utredningens bedömning att dessa behöver förstärkas och utvecklas. Det är positivt att Havs- och vattenmyndigheten föreslås utveckla sin vägledning inom området. I en sådan utvecklad vägledning bör det bland annat belysas hur övervakning inom vattenskyddsområden kan utformas, t.ex. med avseende på råvattenkontroll.

Kontroll och övervakning

Som utredningen konstaterar är frågan om kontroll och övervakning av råvatten och dricksvatten komplicerad och berör flera aspekter av ansvar och roller för såväl olika statliga aktörer som kommuner och dricksvattenproducenter.

Länsstyrelsen ser positivt på förslagen att förstärka Livsmedelsverket roll med avseende på dricksvattenföreskrifterna, anpassad vägledning och ett bredare samordningsansvar i förhållande till andra aktörer såsom dricksvattenproducenterna, vattenmyndigheterna och SGU m.m. Dricksvattenkontrollen behöver utökas, förstärkas och utvecklas. Länsstyrelsen ser positivt på att utredningen pekar på kompetenshöjande åtgärder inom dricksvattenproduktionen.

Utredningens förslag att Livsmedelsverket får i uppdrag att utforma särskilda mål samt se över kontrollområden och riskklassning med avseende på dricksvattensanläggningar är bra. Länsstyrelsen ser också positivt på att Livsmedelsverket får i uppdrag att förtydliga funktionskraven avseende dricksvatten, med avseende på råvattenkontrollen. Enligt länsstyrelsens bedömning är det möjligt att dessa förtydliganden kan medföra en reellt förbättrad råvattenkontroll utan att frågorna behöver regleras i detaljerade föreskrifter. Länsstyrelsen bedömer samtidigt att detta är en fråga som det är mycket viktigt att följa upp vid den föreslagna kontrollstationen 2020, för att utvärdera om de föreslagna förändringarna har gett de nödvändiga förbättringarna i råvattenkontrollen.

I detta sammanhang är även frågor rörande datavårdskap och dataflöden viktiga aspekter att beakta. Vattentäktsarkivet förvaltas av SGU och utgör idag en central databas för information om allmänna och enskilda vattentäkter. SGU är även datavärd för annan data om grundvatten, som t.ex. samlas in genom nationell övervakning, regional övervakning och screeningundersökningar. SGU har under senare år utvecklad en valideringstjänst för grundvattendata, som ska underlätta att rapportera in data och göra inrapporteringen ännu mera informationssäker och smidig.

Inrapportering av data från undersökning av råvattenkvalitet har tidigare skett frivilligt genom dricksvattenproducenterna till Vattentäcksarkivet. Informationen i Vattentäcksarkivet är inte komplett, men många kommuner har ändå rapporterat in data löpande. Råvattendata som rapporteras in till SGU och Vattentäcksarkivet används idag bl.a. inom vattenförvaltningen. Vattenförvaltningens samarbete med SGU kring dessa frågor fungerar bra, även om det fortfarande finns stor utvecklingspotential.

Dricksvattenutredningen föreslår nu att Livsmedelsverket ska få möjlighet att föreskriva att större allmänna producenter av dricksvatten årligen ska rapportera in *uppgifter om dricksvattenkvalitet* till Livsmedelverket. Det nämns också att Livsmedelsverket håller på att bygga upp en egen databas för denna information.

Det belyses inte om och hur denna nya databas kommer att vara kopplad till Vattentäcksarkivet och SGU och om man samarbetar kring dessa frågor. Samtidigt föreslår man att vattenmyndigheterna i ökad utsträckning ska kunna begära in *råvattendata* från kommuner och producenter av allmänt dricksvatten för vattenförvaltningens behov. Detta välkomnas av länsstyrelsen.

Frågan är dock om man kan begära av kommunerna/vattenproducenterna att de ska rapportera data till två eller tre olika aktörer, data om dricksvattenkvalitet till Livsmedelsverket och data om råvattenkvalitet till vattenmyndigheterna eller en av vattenmyndigheterna utsedd datavärd, t.ex. SGU. Det är önskvärt att **en** datavärd skulle kunna ta hand om både dricksvatten- och råvattendata.

Länsstyrelsen anser att SGU har kompetens inom området genom att man förvaltar råvattendata idag och tidigare även har förvaltat dricksvattenanalyser i samma system. SGU har även mångårig erfarenhet av hantering av sekretessbelagd data (stationer) inom sitt datavärdskap. Vattentäcksarkivet har en utvecklingspotential, men länsstyrelsen anser att det är bättre att satsa på en utveckling av Vattentäcksarkivet än att starta en ny databas för dricksvatten hos en ny aktör. Det är också en fördel om all data som rör grundvatten, både från råvattenkontroll och från miljöövervakningen, samlas hos samma datavärd. För vattenmyndigheterna är detta en förutsättning för en funktionell och effektiv datahantering.

När det gäller data från ytvattentäkter, kan det noteras att ytvatten normalt sett inte ligger inom SGU:s ansvarsområde, vilket skulle tala emot att låta myndigheten ansvara för dricksvatten- och råvattendata avseende ytvattentäkter. Å andra sidan utgör grundvattentäkter det överlägset största antalet vattentäkter i Sverige, vilket innebär att det i praktiken handlar om att ta emot och behandla data från ett mindre antal ytvattentäkter, men med väldigt stora dricksvattenvolymer. Fördelar med att samla datavärdskapet hos en myndighet är att det blir enklare att formulera krav och önskemål

kring kvalitet, omfattning och format för dataunderlaget, och att det kan ske en samordning av frågor rörande dricksvattenrelaterad övervakning och kontroll. Mot den bakgrunden bedömer länsstyrelsen att det är lämpligt att låta SGU hantera datavårdskapet för all råvatten- och dricksvattenrelaterad data.

Övervakning av skyddade områden för dricksvatten

En del skyddade områden för dricksvatten är idag skyddade som vattenskyddsområden och där bör det enligt länsstyrelsens bedömning vara möjligt att utgå från att huvudmannen ansvarar för en bredare övervakning som kan ligga till grund för en uppföljning av vattenskyddsområdets syften. Föreskrifter till vattenskyddsområden bör t.ex. innehålla krav på övervakning för att kunna avgöra om vattenskyddsområdets utbredning, zoner och övriga föreskrifter fyller sitt syfte. Det ligger främst i kommunernas intresse att grund- och ytvattenkvaliteten i dessa områden övervakas, eftersom de ansvarar för att försörja befolkningen på ett tryggt sätt med rent dricksvatten, och huvudmännen har ett starkt intresse av att övervaka det råvatten som utgör råvara till deras produkt. Det bör därför inte primärt vara den regionala eller nationella miljöövervakningen som ska tillgodose övervakningsbehoven i sådana områden. Som det har nämnts ovan anser länsstyrelsen att utredningens förslag om att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utarbeta vägledning för inrättande av vattenskyddsområden är bra. En sådan vägledning behöver också omfatta hur föreskrifter ska utformas för att beskriva behovet av övervakning.

Enligt länsstyrelsens bedömning kan det till viss del ifrågasättas om utredningen har valt rätt utgångspunkt för sina resonemang när det gäller skillnaderna mellan rå- och dricksvattenkontroll och övervakning av dricksvattenförekomster, eftersom det i allt väsentligt inte finns motstående eller skilda intressen för dricksvattenproduktionen och för vattenförvaltning med avseende på dricksvattenförekomster och skyddade områden för dricksvattenändamål. Det grundläggande målet för båda är att säkerställa ett råvatten av hög kvalitet, i syfte att minska behovet av reningsåtgärder och säkerställa en trygg dricksvattenförsörjning. Enligt länsstyrelsens bedömning talar detta för att det på sikt behövs en samordnad och samlad reglering av dessa frågor. En fråga som bör lösas är t.ex. frågan om ansvar för reglering och utförande av råvattenkontrollen. Av EU-kommissionens utvärdering av Sveriges vattenförvaltning under den föregående förvaltningscykeln (2009-2015) framgår det också att just frågor om övervakning, normsättning och åtgärdsarbete för dricksvattenförekomster är högt prioriterade utvecklingsområden för svensk del (EU-kommissionens meddelande till Europaparlamentet och Rådet; Ramdirektivet för vatten och översvämningdirektivet: åtgärder för att nå "god status" för EU:s vatten och minska översvämningriskerna, COM (2015) 120 final, och särskilt bilagan Commission Staff Working Document 2015, SWD (2015) 50 final). Det pekar tydligt på vikten av att inte upprätthålla de skillnader mellan

dricksvattenkontrollen och övervakningen av dricksvattenförekomster som utredningen bedömer att dagens system innehåller.

Med hänsyn till frågornas övergripande och komplexa karaktär, har dock länsstyrelsen förståelse för att det inom ramen för denna utredning inte har varit möjligt att lägga fram längre gående förslag på samordning än vad som framgår av betänkandet. En faktor som utredningen pekar på i sammanhanget, och som även länsstyrelsen ser som väsentlig, är att dessa frågor till viss del hänger samman med en bredare översyn av det kommunala ansvaret för både vatten- och avloppsfrågor. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att detta behöver utredas vidare.

En utvecklad övervakning av skyddade områden för dricksvatten är absolut önskvärd och nödvändig, men som det ser ut idag har vattenmyndigheterna inte möjlighet att fullt ut ta det ansvaret. Frågan behöver utredas vidare och ansvaret t.ex. fördelas på olika aktörer. En fråga som behöver övervägas vidare är t.ex. vem som ska ansvara för övervakningen av vattentäkter, dricksvattenförekomster och skyddade områden för dricksvattenändamål innan de omfattas av vattenskyddsområden. Däremot bör det vara lämpligt att det är den regionala miljöövervakningen som tillgodoser behovet av undersökning av många grundvatten som inte är intressanta för dricksvattenändamål idag, men som behöver övervakas av andra skäl. Detta kan t.ex. vara grundvatten med grundvattenanknyta ekosystem av särskilt värde.

Dricksvattenutredningen föreslår att vattenmyndigheterna årligen och vid behov ska delge dricksvattenproducenterna resultaten från vattenförvaltningens övervakning av skyddade områden för dricksvatten. På flera ställen i utredningen refereras det också till "vattenförvaltningens övervakning". Förslaget och de nämnda referenserna medför en risk för misstolkningen att vattenmyndigheterna bedriver egen övervakning och alltså samlar in egna uppgifter om vattentäkter och vattenkvaliteten i vattenförekomster. Vattenmyndigheterna har dock idag ingen egen övervakning av skyddade områden eller andra vattenförekomster, och ingen budget för egen övervakning. Det finns i dagsläget inte heller några planer på att det kommer att bli fallet. Den data avseende dricksvattenförekomster som vattenmyndigheterna använder idag kommer till stor del från dricksvattenproducenterna och deras råvattenkontroll.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det behövs en ökad samordning av övervakning och kontroll av dricksvatten. Dagens övervakning i Sverige och dess förutsättningar är mycket komplex och ser olika ut i form av olika syften och olika mål med övervakningen. Utredningen pekar på de samordningsvinster som kan uppnås mellan behovet av övervakning för vattenförvaltningens syften och dricksvattenproducenternas behov av t.ex. ökade provtagningar och frekvens. Länsstyrelsen ser positivt på den kommande revideringen av dricksvattendirektivet, och de

efterföljande nya standarder som följer av det tekniska direktivet kan utgöra eventuella samarbetsvinster. Enligt länsstyrelsens bedömning kan även det föreslagna samordningsuppdraget till Livsmedelsverket leda till en mer samordnad syn på hur den riskbaserade övervakning som både dricksvattendirektivet, ramdirektivet för vatten och grundvattendirektivet bygger på ska tillämpas.

Sammantaget bedömer alltså länsstyrelsen att utredningens förslag i denna del, avseende råvattenkontrollen, kan antas medföra både ett förstärkt skydd för dricksvatten och en bättre vattenförvaltning med en mer kvalitetssäker övervakning. Det finns dock behov av en ännu mer systematisk och reglerad samordning, och länsstyrelsen ser gärna ett ökat samarbete mellan länsstyrelserna, vattenmyndigheterna, Livsmedelsverket, SGU och dricksvattenproducenterna inom det området.

Krisberedskap

Dricksvattenutredningen har gjort en omfattande genomlysning och kommit med många förslag kring hur dricksvattenförsörjningen ska fungera i framtiden. I det avseendet har länsstyrelsen följande synpunkter på utredningen. I övrigt instämmer länsstyrelsen med utredningens förslag.

I utredningen förslås VAKA-gruppen att över en tid finansieras av Livsmedelsverket, för att man därefter ska se över finansieringen och eventuellt föra över det till aktörerna. Länsstyrelsen instämmer med utredningen i frågan om VAKA-gruppens viktiga roll, men anser att ansvaret för gruppen bör ligga kvar på Livsmedelsverket tills vidare med en fortsatt långsiktig finansiering säkerställd. VAKA-gruppen är en resurs som används och bidrar med expertkunskap för drabbade kommuner. Vid andra typer av händelser kan exempelvis MSB ställa upp med expertkunskap till en drabbad kommun. Det bör inte se annorlunda ut för händelser med dricksvatten. Det bör därför finnas en nationell förstärkningsresurs med expertkunskap och den bör finansieras långsiktigt av staten.

Vid en olycka som kan drabba dricksvatten på något sätt är kommunal räddningstjänst en av de viktigaste aktörerna. Det handlar både om att minska konsekvenserna av den inträffade olyckan, men även genom att inte bidra med nya konsekvenser genom sitt agerande vid räddningsinsatsen. En kommun ska varje mandatperiod anta ett handlingsprogram för räddningstjänst enligt 3 kap 8 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. I detta handlingsprogram ska det framgå vilka risker för olyckor som finns i kommunen, vilken förmåga kommunen har att hantera dessa och vilken förmåga man avser att skaffa sig. I kapitel 9.3.3 och 9.7.1 beskrivs ansvaret för detta översiktligt. Det som saknas i utredningen är dock redogörelser och eventuella förslag på åtgärder kopplat till händelser där räddningstjänstens agerande kan skada dricksvattenförsörjningen.

Det finns i nutid flera händelser där så har varit fallet eller där det hade kunnat bli allvarliga skador. En är den uppmärksammade händelsen i Hamre utanför Hudiksvall 3 januari 2015 då dricksvattnet i en by blev obrukbart på grund av räddningstjänstens användning av brandsläckningsskum. Ett annat exempel är en händelse i Upplands Väsby i mars 2015 då räddningstjänsten gjorde en insats med släckvatten i ett vattenskyddsområde utan att veta om att de befann sig i ett sådant. ^[1] Utredningen om PFAS-föroreningar i dricksvatten (M 2015:B) lyfter delvis denna problematik genom att belysa brister kring hantering av flourhaltiga brandsläckningsskum hos kommunal räddningstjänst. Det hade dock varit lämpligt med ett helhetsgrepp kring dricksvattensfrågor och kommunal räddningstjänsts planering och agerande från det kommunala handlingsprogrammets riskanalys och mål till agerandet på skadeplats.

Utredningens förslag om ändring i 2 § lagen om (2016:412) om allmänna vattentjänster innebär att definitionen av begreppet vattenförsörjning förtydligas. Avsikten är att förtydliga att det finns ett krav på kommuner och huvudmän att *säkerställa* tillhandahållet av vatten. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det är angeläget att tydligt markera vikten av att vattenförsörjningen alltid är säkerställd. Däremot är länsstyrelsens tveksam till om den förändring som föreslås i 2 § vattentjänstlagen på ett tillräckligt tydligt sätt medför ett sådant åliggande för kommuner och huvudmän som utredningen avser. Innebörden av kravet kan inte tydligt utläsas av lagtexten utan stöd av utredningens motivering.

Ansvarsfrågor, samordning och styrning

En trygg, säker och långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning är ett allmänt, gemensamt och nationellt intresse och tankegångarna och förslagen kring utökade samverkansmöjligheter och ett tydligare samordningsansvar för bl.a. Livsmedelsverket är bra åtgärder för att få en bättre fokus och styrning på området.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömningar när det gäller ökade behov av mellankommunal samverkan och ökad statlig styrning och samordning på dricksvattenområdet. Länsstyrelsen anser inte heller att det är lämpligt med någon i grunden ändrad ansvarsfördelning för produktion och distribution av dricksvatten. Länsstyrelsen stödjer förslaget till inrättande av ett dricksvattenråd vid Livsmedelsverket, som ett forum för en ökad statlig samordning och ett långsiktigt strategiskt arbete på området.

Avslutningsvis instämmer länsstyrelsen med utredningens förslag om att det bör upprättas en kontrollstation 2020 för att följa upp och utvärdera om de föreslagna åtgärderna har fått önskad effekt, om åtgärdstakten är tillräckligt hög och om de olika utvecklingsfrågor som påpekats ovan har framskridit på

^[1] Tjugofyrasju, 2016-09-23, <http://www.tjugofyra7.se/artiklar/Erfarenheter/brand-vid-vattentakt/>

det sätt som behövs. Med hänsyn till vikten av att säkra dricksvattenförsörjningen, och mot bakgrund av de målsättningar och tidpunkter för dessa som bland annat ramdirektivet för vatten sätter upp, bedömer länsstyrelsen att det är lämpligt att en sådan uppföljning sker senast 2020.

Beslut om detta yttrande har fattats av länsrådet Sten-Olov Altin. Föredragande har vattenvårdsdirektör Joakim Kruse varit. I den slutliga handläggningen har det deltagit företrädare för enheterna för Miljöutredningar och fiske, Miljöskydd, Samhällsbyggnad, Miljöanalys och viltförvaltning och Förvaltning.

Sten-Olov Altin
Länsråd

Joakim Kruse
Vattenvårdsdirektör
Tel: 0611-34 92 61